

Az Állattani Szakosztály ülései (2024. november 6. – 2025. október 3–4.)

TÓTH BALÁZS

Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ – Magyar Természettudományi Múzeum Állattára, 1088 Budapest, Baross utca 13.

E-mail: toth.balazs@nhmus.hu

Az előadásokról videófelvételek készülnek, amelyeket szerkesztés után feltöltünk a Szakosztály nyilvános [YouTube](#)-csatornájára. Ennek megfelelően a levezető elnök minden előadóülés elején bejelenti, hogy az előadások a továbbiakban videokamerával rögzítésre kerülnek, és a felvételeken történő megjelenést a hallgatóság tagjai az ülésen történő további részvétellel vállalják. A felvételek rögzítését, szerkesztését és feltöltését SÜLYÁN PÉTER végzi, akinek ezúton is köszönetemet fejezem ki, mert munkájával nagymértékben megkönnyítette jelen összefoglaló elkészítését.

Köszönöm FARKAS JÁNOS elnök úrnak és LAZÁNYI ESZTER titkár asszonynak, hogy segített a jegyzőkönyv összeállításában.

Köszönettel tartozunk a Magyar Természettudományi Múzeumnak, amiért előadóüléseink helyszínét, a Semsey Andor előadótermet 2020-tól térítésmentesen a Magyar Biológiai Társaság rendelkezésére bocsátja, továbbá biztosítja az előadóülések megtartásához és rögzítéséhez szükséges technikai hátteret.

1073. előadórészt, 2024. november 6-án

Az előadórészt FARKAS JÁNOS elnök úr vezette le.

1. VÖRÖS JUDIT: *A 10. Herpetológiai Világkongresszus Borneón, szervezői szemmel.*

Az első Világkongresszust 1989-ben tartották Canterburyben, FÜLÖP herceg fővédnökségével. Ettől kezdve 3–5 évente rendezik meg, a következőt mindig más földrészen. Előadó 2016-ban a szervezet főtitkárhelyettese lett, majd négy évre rá főtitkárrá lépett elő. A 10. világkongresszusra Kuchingban, Sarawak állam fővárosában került sor, ahol a repülőtéren mellett óriásplakáton hirdették az eseményt. Majdnem 1500 résztvevő érkezett 72 országból. Az előadások 14 párhuzamos szekcióban zajlottak. Előadó kiemelt egy szimpóziumot, amely a kísérleti állatok jólétéről szólt. Kiderült, hogy nagyon aktuális a téma, ugyanis a napi program után sok résztvevő terepre ment, ahol nem mindig viselkedtek etikusán; néha még el is vitték a szállásukra a kiszemelt példányt minél jobb fényképek készítése érdekében. A kongresszus keretében rendezték meg a soron következő, kétélű- és hullóbetegségekről szóló konferenciát. Ugyanakkor hallhatott útmutatót a közönség a herpetológiai folyóiratokban történő publikálásról is. A szekciók is igen változatosak voltak: a kutyákkal történő hullókeresésről éppúgy több előadás szólt, mint a nagyközönség előítéleteinek megváltoztatási lehetőségeiről. Tematikus vacsorákat is rendeztek, melyekre példa a „Global Women in Herpetology”. Ez 50 herpetológus nő kezdeményezése, akik könyvet írtak az életútjukról; Magyarországot Előadó képviselte. A könyv eladásából hét hallgató utazását tudták finanszírozni. A kongresszus végén számos díjat osztottak ki. A következő kongresszusra 2028-ban kerül sor, Spanyolországban.

2. Kovács Tibor: *Van-e élet a telepen túl? – Békák esélyei tisztított szennyvízben.*

Az előadás alapkérdése egy üzemszerű monitorozási munka során merült fel. A tisztított szennyvíz több km hosszan befolyásolja az érintett víztest, jelen esetben az Alsó-Tápió élővilágát. Az európai hód itt is megjelent, gátjaival visszaduzzasztja a vízfolyást, aminek jelentős visszavádító hatása lehet. Gyakori jelenség a hódgátak illegális elbontása. A súlyos szennyvíztisztítóba csöven át vezetik a tisztított szennyvizet az Alsó-Tápióba. Előadó első kísérletében az Alsó- és Felső-Tápióból vettek 7–7 erdei-béka-petecsomót, és mérték a víz konduktanciáját (a Felső-Tápió volt a kontroll). A Felső-Tápió vizének vezetőképessége folyamatosan magasabb volt, mint az Alsó-Tápióé. A Felső-Tápióból vett petékből kelt ebihalak túlélése sosem ment 94% alá, míg az Alsó-Tápióból származó peték mindegyike elpusztult. Utóbbi víz hígításával is igen magas marad a pusztulás aránya (50% hígításnál is még 60%). Az eredmények után felmerül a kérdés, hogy vajon a tisztítási határértékek megfelelőek-e, és hogy a hódgátak vajon minden esetben jó hatással vannak-e a tájra. Következő kísérletükben a szennyvíz-befolyástól egyre távolodva fognak mintát venni, így vizsgálva a természetes hígulás hatását. Az előadás után FARKAS JÁNOS elmondta, hogy a Szakosztály egy korábbi ülésén szó volt a hód által okozott problémákról. JÁNOSSY LÁSZLÓ azt kérdezte, hogy kifejtett kétélűekre mennyire hat a tisztított szennyvíz. Megjegyezte, hogy látott tavi békát feljönni a patakmederben a törökbálinti tó felől. Előadó elmondta, hogy nem volt céljuk ezt vizsgálni, és bonyolult is lett volna. CSORBA GÁBOR hozzászólása szerint a hódra van szabályozás, táplálék céljából lehet gyéríteni és forgalomba hozni. Előadó: Nem tudott róla. Részt vett a telep tervezésében, de nem érti, miért helyezték el ennyire közel az Alsó-Tápióhoz. Abban az időben az európai hód már jelen volt, számolhattak volna a hatásaival, pl. azzal, hogy az alagsorban lévő műszereket, gépeket elönti a víz.

3. HALPERN BÁLINT: *A rákosi vipera LIFE programok eredményei és távlatai.*

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) ez évben 50 éves. A rákosi viperát HERMAN OTTÓ gyűjtötte először, MÉHELY LAJOS írta le akkor még a keresztes vipera alfajaként. Az 1970-es évekre vált világossá, hogy veszélyeztetett, főleg élőhelyei felszámolása miatt. A XX–XXI. század fordulóján élőhelykezelésbe kezdtek, ennek ellenére végig kellett nézniük egy populáció eltűnését. Ebben az időben külföldi támogatással nemzetközi workshopot rendeztek a faj védelme érdekében. Elkészült 2004-ben a fajmegőrzési terv, javasolva *ex situ* tenyésztését – e javaslat nagy visszhangot keltett és vitákat váltott ki. Mindazonáltal még az évben megkezdte működését a vipera-tenyészközpont, melynek tevékenységét a „Viperatanács” koordinálta. A tenyésztés tíz egyeddel kezdődött. Az első kibocsátások 2010-ben történtek, az akkori köztársasági elnök jelenlétében. Több LIFE-pályázatot nyertek a faj megőrzésére, melyek része volt a kommunikáció, ismeretterjesztés (pl. filmkészítés) is. Az első két pályázat bekerült az adott ciklus öt legjobbja közé. Később a monitoring-tevékenység hangsúlyosabbá vált, amiből pontosabb képet kaptak a vipera ragadozóiról (pl. egerészölyv). A harmadik, jelenleg is zajló LIFE-pályázatban felújítják és bővítik a tenyésztési kapacitást, immár 336 terrárium áll rendelkezésre. Összesen 5400-nál több vipera született 21 év alatt, miután a vadon élő állományt a 2000-es évek elején 500 egyed körülire becsülték. Az átlagos alomméret növekszik. A Hanságban két új populációt létesítettek. Fénykép alapján lehetséges a kígyók egyedi azonosítása. A monitorozás során 10–20% a visszafogási ráta. Aktív kereséssel nehéz megtalálni a fajt terepen, ezért terelőkordonos kameracsapdákat állítottak fel. A viperák mellett más fajok, pl. ürgék, gyíkok is használták ezeket. Kiderült, hogy az állományok genetikai változatossága még elég nagy a beltenyésztettség elkerüléséhez. Sikerült olyan módszert találniuk, amellyel még a kipusztult állományokat reprezentáló múzeumi példányokból is tudtak genetikai információt nyerni. Az alfaj teljes genomja 2023-ban vált ismertté. JÁNOSSY LÁSZLÓ szerint Dunakeszi környékén élt régebben a faj, és érdeklődött, hogy maradt-e a populációból valami. HALPERN BÁLINT szerint a beruházó mindent elkövetett, hogy az állomány megsemmisüljön.

4. BABOCSAY GERGELY: *Gekák Magyarországon – amit az idegenhonos Kotschy-gekkók (Mediodactylus kotschy) hazai előfordulásáról eddig tudunk.*

A Kotschy-gekkó fajcsoportja kelet-mediterrán elterjedésű, hat fajból áll. Már a történelmi időkben terjedhettek emberi segítséggel. A szóban forgó faj a Balkán-félszigeten őshonos. Nincs tapadólemeze, csak karma (innen korábbi neve: csupaszujiú gekkó). Két hasonló európai faj van még, melyeknek azonban tapadólemezei vannak, más a hátuk mintázata és robusztusabb a testük. A Kotschy-gekkó fajcsoportja változatos mikroélőhelyeket népesít be, egy fajuk kifejezetten fákon él, többük köves–sziklás élőhelyeken, akár szünantróp helyszíneken. A Kotschy-gekkó hűvösebb időben is aktív lehet. Bulgáriában a Sztruma-folyó völgyében és környékén őshonos. Megtelepedett Bukarestben, Nisben, Belgrádban, Újvidéken. Első hazai populációját a Budaörsi úton találták, aztán a Népliget környékén is előkerült, majd a IX. kerületben is megjelent. Balatonszéplakon és Gyulán is vannak önfenntartó populációi. Az 1980-as években a bulgáriai Szandanszki a magyar zoológusok zárandokhelyévé vált, belvárosában lehetett gekkókat gyűjteni. A Budaörsi úti ház induló populációja az 1980-as évek közepéről származott vagy Szandanszkiából, vagy Szozopolból. A ház lakója (TÓTH TAMÁS) engedte el a példányokat a házban, tekintettel rossz egészségi állapotukra. A ház ma már nincs meg. A széplaki populáció is az előbbi gyűjtésből származik (KÖSZEGI GÁBOR). A IX. kerületi állományt már többen figyelik, a helyi lakók is. Egy jól

körülhatárolható háztömbben fordulnak elő; fontos lenne figyelni, hogy túlterjednek-e innen. Nehéz észrevenni a gekkókat a házfalakon (nemcsak régi házakon vannak). Budapesti terjedése immár megállíthatatlan. A gekkóles jó közösségi program és fontos adatokat szolgáltat, melyeket a HerpTérképre feltöltve vagy közvetlenül e-mail címére vár Előadó. DEMETER ANDRÁS arról érdeklődött, hogy *Salmonella* terjesztésében játszhat-e szerepet. Előadó szerint elképzelhető, nem tudjuk, ő már kapott el hullótól *Salmonella*-t. KOVÁCS TIBOR azt a kérdést tette fel, hogy valóban biztosan nincs-e fali gyík a IX. kerületi gekkós területen, és a két faj mikrohabitat tekintetében elkülönülhet-e egymástól. BABOCSAY GERGELY: Nem zárható ki, hogy fali gyík volt, de a gekkó kézenfekvőbb. A két faj nem szorítja ki egymást; a fali gyíkot könnyebben összeszedhetik a macskák. Ugyanakkor a gekkók esetleges betegségei átterjedhetnek a fali gyíkokra. JÁNOSSY LÁSZLÓ úgy gondolja, hogy a globális felmelegedés a gekkó segítségére van. BABOCSAY GERGELY: Nem hinné, hogy nagy jelentősége van, legfeljebb a szaporodási sikerük növekedhet.

5. HALPERN BÁLINT: *Borneó, ahol a trópusi ökológia és a tengerökológia találkozik (tengeri felvételek vetítése).*

Előadó két helyszínen merült. Az első hely környékén kiterjedt olajpálma-ültetvények vannak, ahonnan az esők üledéket mosnak a tengerbe, még egy órányi hajóút távolságában is. A műanyag-szennyezés is számottevő. Az olajfűrőtornyok elbontása után maradnak fém-szerkezetek, melyek mesterséges szirtként szolgálnak. Ezekbe halászhálók gabalyodnak. Viszonylag nagy áramlás volt, sokszínű élővilággal: korallok, tengeri liliumok, tengeri kígyó, tűzhal, gömbhalak – csak veszély esetén fúvódnak fel; van olyan faj, amelynek példányai csak egyszer képesek rá, utána elpusztulnak. Különféle sügerek, tisztogatóhalak és -garnélák is előkerültek. A következő merülőhelyen nagyobb kőkorall-szirtok voltak. Azonban mindent beborított a szárazföldről bemosódó finomszemcsés barna üledék. Szegényesebb lehet a mai élővilág, mint két-három évtizede; feltűnően sok a csupasz korallfelszín és az elpusztult korallszirt. Ugyanakkor még így is sokszínű élővilágot lehetett megfigyelni. Egy tengeri rózsában többféle bohóchal-faj is látható volt. Az asztalkorallok lemezei alatt gyakran találunk menedéket a sügérfajok. Azonban a korallállatok pusztulásával a lemez a tengerfenékre dől, így megszűnik ez a mikro-élőhely. Kota Kinabaluon meglátogatták a halpiacot, ahol nagy mennyiségben láttak csattogóhalakat, sügereket, langusztákat, papagájhalakat, képettyes rájákat és sok egyebet: jóval több fajt, mint a merülések alkalmával. A megvásárolt példányokat helyben el is készítik igény szerint. A környékbeli szigetekre is kivitték merülni Előadót. Itt jelentős, akár 90%-os korallpusztulást tapasztalt. Nemcsak a kőkorallok, hanem a lágykorallok, sőt már a tengeri rózsák is fehérednek. A víz minimum-hőmérséklete egyik merülés során sem süllyedt 30 °C alá, még 20 m mélységben sem. A tuskésbőrűek szokatlan módon nappal is előmerészkedtek. Óriáskagylóból igen keveset láttak. Meglátogattak egy mangroveerdőt, ahol megfigyelhettek integetőrákokat és kúszógébekeket. Az előadás végén FARKAS JÁNOS elnök úr elmondta, hogy szándékukban állt megalapítani a Magyar Tengerbiológiai Társaságot, melynek tagjai trópusi tengereket látogattak volna rendszeresen, és fényképekkel dokumentálták volna a változásokat. Azonban a helyi hatóságok ellenálltak. Végül lezárta az ülést.

1074. előadórés, 2024. december 4-én

Az előadórészt FARKAS JÁNOS elnök úr vezette le.

1. JÁSDI MIHÁLY, KRISKA GYÖRGY, EGRI ÁDÁM: *Az Electrogena lateralis kérész ivari-
lag kétalakú látórendszerének elektoretinográfiás vizsgálata.*

Az előadást JÁSDI MIHÁLY tartotta. A fény igen jelentős inger a rovarok életének számos területén. Az *Electrogena lateralis* kérészfaj hímjének osztott, nőstényének osztatlan szeme van. A felső szemrégió jellemzően UV, kék vagy zöld színű fényt érzékel. A kritikus fúziós frekvencia (KFF) az a felvillanási gyakoriság, ahol már éppen folyamatos fénynek érzékeli a szem. Értéke nem ugyanakkora a szem teljes felületén. A vizsgálati alanyokat a Holdvilág-árokban gyűjtötték lárvaként, laboratóriumban nevelték ki őket. A szembe és torba szúrt elektródák közt fellépő potenciálkülönbségeket mérték, ehhez az élő egyedek különleges módon rögzítették. Különböző hullámhosszú és frekvenciájú felvillanásokkal ingerelték az állat szemét, mindent háromszor ismételték. Az elektródák jelét erősítőbe vezették, hanghullámmá alakították. Az adatokat Fourier-transzformációnak vetették alá, majd regresszióanalízist végeztek rajtuk. Azt találták, hogy a hímek felső szemrégiójának KFF-ja jóval nagyobb az alsó szemrégiójánál és a nőstények szeménél is. Ez az eltérés jóval több, mint ami szükséges a tájékozódáshoz; valószínűleg a felettük elrepülő nőstények mozgását követik nyomon. SZIRÁKI GYÖRGY elmondta, hogy sok kérészfaj nászrepülése úgy néz ki, hogy a hímek egy oszlopban fel-le repülnek, és ezt a csoportot keresik fel a nőstények. Lehetségesnek tartja, hogy a felső szemrégió nagyobb érzékenysége inkább azt szolgálja, hogy az egyed az oszlop belsejében maradjon. Előadó szerint a kérészeknek négyféle rajzástípusa van, és az általuk vizsgált faj nem az oszlopképző típusba tartozik. KRISKA GYÖRGY azzal egészítette ki, hogy vizsgálati alanyuk a vízfelszín közelében fel-le repked, de oszlopokat nem képez, és az ég háttéré előtt kirajzolódó nőstényeket figyeli. JÁNOSSY LÁSZLÓ szerint a házi légy magasabb KFF-ja arra vezethető vissza, hogy gyorsabban repülnek egyedei. Előadó elfelejtette említeni, hogy a légy hímei magasabb, mint a nőstényeké. FARKAS JÁNOS arról érdeklődött, hogy a látás pontosságában lehet-e egyedek közötti különbség. Előadó szerint van, amit a grafikonokon a szórás jelez.

2. KRISKA GYÖRGY: *2024-es tapasztalatok és megválaszolatlan kérdések a dunavirággal (Ephoron virgo) kapcsolatban.*

Előadó a Holdvilág-árok patakjában igen sok parazitált kérészlárvát talált; a parazita egy árvaszúnyogfaj lárvája volt. Kutatói pályája elején ezen árvaszúnyog egyedfejlődését tárta fel. A dunavirág rajzása 2024-ben átlagos mértékű volt. Verőcén a Dunavirág Ünnepek keretében figyelhették a rajzást az érdeklődők. Először a hím szubimágók indulnak és vedlenek imágóvá; később jelennek meg a nőstények. Párosodás után megkezdik a petézést; a petecsomók az aljzatra süllyednek, ott szétesnek, belőlük április közepén kelnek ki a lárvák. Az imágók rajzását a fényszennyezés befolyásolja: a parti lámpák tömegével vonzzák magukhoz a szárazra az egyedeiket, a nőstények száraz felszínre rakják petéiket, melyek ott kiszáradnak. A vörös fény nem igazán vonzza a kérészeket, a kék fény viszont erősen vonzó hatású. Szentendre előtt vonul el a kompenzációs repülés tömege. Az önkormányzat viszont 2024-ben a parti sétányra telepítette egy nagy rendezvényét, melynek világítása tömegével vonzotta (és pusztította) a kérészeket. Németországi kutatásokból kiderült, hogy a dunavirág lárvái nagy szerepet játszanak az oxigén mélyebb rétegekbe juttatásában a víz áramoltatásával, így javítják a víz minőségét. A szentendrei lakosok kenukba is szálltak, és a vízen

világítottak, hogy megakadályozzák a kérészek partra repülését. A Megyeri hídra is kellene kérészvédő fénysorompót telepíteni, a közútkezelő meg is kereste Előadót ez ügyben. SZINETÁR CSABA kimutatta a Drávában a dunavirágot olyan szakaszon is, ahol a meder nem kavicsos, hanem agyagos. Itt a tiszavirággal él együtt. Előadó tervezi e populációk életmódját tanulmányozni. További kérdés, hogy a hidak megváltoztatják-e a dunavirág ivararányát – ugyanis a tiszavirág esetén a hidak megállítják a kompenzációs repülést. A rajzás pontos lefolyását, az ivarok kelésének időzítését is szükséges még kutatni. Az ellenirányú kompenzációs repülést is alaposabban kell tanulmányozni. Az előadás végén rövid részletet láthattunk egy új, készülő filmből, melynek címe: *A fény sötét oldala – kérészmentők akciójában*. SZIRÁKI GYÖRGY elmondta, hogy az 1984-ben megjelent Állathatározóban szerepel, hogy a dunavirág nagyobb folyóinkban tömegesen él. Az 1990-es években a Szigetközben több alkalommal is olyan tömegben érkeztek a dunavirág imágói a gyűjtőlepedőre, hogy be kellett fejezni a lámpázást. Javasolta, hogy rajzásidőben kivilágítatlan csónakból hálózák a vízfelszínt, így lehet megállapítani, hogy zajlik-e ott vedlés. Hozzátette még, hogy a régebbi irodalmi források szerint a dunavirág lárvája iszaplakó. Előadó válasza alapján a kisebb folyókban nem szakadtak meg a tömeges rajzások, csak a Dunában szüneteltek. Eredetileg iszaplakó lehetett a lárvá, később telepedett meg kavicsos mederben. JÁNOSSY LÁSZLÓ: A Duna kavicságyának tisztító hatását vizsgálták, és azt találták, hogy ha legalább 45 m széles kavicságyon át áramlik a víz a kútig, akkor még a vírusok is kiszűrődnek. Nem voltak anaerob körülmények. Előadó válaszában elmondta, hogy nagyobb áradások idején olyan szennyezés lép fel, amelyet már nem képes kiszűrni a kavicságy. FERENCZ BALÁZS BOTOND először arról érdeklődött, hogy van-e értelme visszajuttatni a vízbe a szárazra jutott kérészeket, petéket. Előadó szerint hamar kiszáradnak a peték, és akkor már nincs értelme. FERENCZ BALÁZS BOTOND: Ha percekben belül visszajuttatják, az növeli a túlélő peték számát? Előadó szerint lehet, de ilyen vizsgálatot még senki sem végzett. FERENCZ BALÁZS BOTOND: A dunavirág rajzásainak megindulása olyan érzetet kelt, mintha nem lett volna előzmény; hol voltak az állatok; változott-e a vízminőség? Előadó szerint a bécsi szennyvíztisztító működésbe lépése után kezdődtek újra a tömegrajzások a Dunán, utána pedig a táplálékmenyiség hat a rajzások erősségére. Előadó 2012-ben látott először dunavirágot, de a tahiótfalusi lakosok elmondták, hogy már két évvel korábban is látták a fajt, habár kisebb mennyiségben. Vagyis nem robbanásszerűen szaporodott fel. FERENCZ BALÁZS BOTOND: A 2012-es rajzást átélte, éppen a Sziget Fesztivál idején történt, a kérészek tömegesen repültek be a külföldi fiatalokkal zsúfolt HÉV kocsijaiba. TÓTH BALÁZS arról érdeklődött, hogy észlelhette-e a fajt július közepén az Őrségben, Szócén. SZIRÁKI GYÖRGY válasza szerint nincs hasonló faj. KOCIS ZSUZSANNA arról érdeklődött, hogy mivel magyarázható a rajzások eltérő intenzitása, ha a faj egyéves ciklusú. Előadó válasza szerint a vízállástól függ: ha magas, akkor a vízfénekre kevés fény jut, így kevés alga fejlődik, a lárváknak kevés táplálékuk lesz. A Rábán október végén is tapasztaltak rajzást; az áradás miatt csak ilyen későn tudtak kifejlődni az imágók.

3. *„A dunavirág rejtély” című film (40 perc)*. Alkotók: KRISKA FERENC (rendező, operatőr, vágó), KRISKA GYÖRGY (rendező, operatőr, szövegíró), LERNER BALÁZS (utómunka, producer).

A film a tahi híd fényeiben tapasztalt tömeges dunavirág-pusztulással kezdődik, mint problémafelvetés. Ezután az Ipoly élővilágának bemutatására tér át; először a vízparti élőlényeket, majd a vízfénék lakóit láthatjuk. A dunavirág lárvája itt is előfordul. Nyár végén

elindul rajzásuk az Ipolyon. Következik a dunavirág egyedfejlődésének bemutatása. A film ismerteti a kérészek polarizáció-érzékelését, a szabad vízfelszínről visszaverődő vízszintesen poláros fény jelentőségét, és a hidaknak erre kifejtett módosító és elterelő hatását. Nemcsak a kivilágítás tereli el a dunavirágot a vízfelszíntől, hanem az aszfaltút által visszavert vízszintesen poláros fény még petezésre is készíti őket. Az Ipolyon kísérletezték ki, milyen hullámhosszú fény vonzza a legtöbb kérészt. A tapasztalatokat a kérész látásának kutatásával ellenőrizték. Kiderült, hogy a lárvák szeme a zöld, az imágóké az UV-fényre a legérzékenyebb. Az eredmények felhasználásával született meg a tahi híd kérészvédő fénysorompója.

1075. előadózás, 2025. február 5-én

Ezt az előadózást GERALD DURRELL születésének 100., halálának 30. évfordulója emlékének szenteltük. A Fővárosi Állat- és Növénykertben rendeztük meg a Természetvédelmi és Ökológiai Szakosztállyal, valamint az Állat- és Növénykerttel közösen. FARKAS JÁNOS elnök úr vezette le. Az ülés elnök úr köszöntőjével kezdődött, melyben kiemelte, hogy valószínűleg mindünknek meghatározó élményt jelentettek gyermekkorunkban GERALD DURRELL könyvei. Ezt követően megtekintettük a *GERALD DURRELL's centenary* című videót, melyet LEE DURRELL tett közzé a YouTube-on.

1. DEMETER ANDRÁS: *100 éve született és 30 éve hunyt el GERALD DURRELL, olvasók millióinak legprofibb amatőr természetbúvára.*

Előadó részt vett a Miskolci Vadasparkban GERALD DURRELL halálának 15. évfordulójára rendezett megemlékezésen. Az Arcanum oldal legalább 5000 találatot adott a DURRELL névre, ami bizonyítja, hogy a korabeli magyar sajtóban sokat forgott a neve. Családjáról sok könyv jelent meg (saját és egyéb szerzők művei). GERALD Indiában született, négyen voltak testvérek. Három éves korában (édesapja halála után) Nagy-Britanniába költöztek, majd 10–14 éves korában Korfun éltek. Iskolába mindössze egy évig járt, magántanuló volt. Első állatgyűjtő expedícióján Kamerunban járt, utána megalapította saját állatkertjét. Kétszer nősült. Előadó 1970-től öt éven át Nigériában élt szüleivel; DURRELLről ekkor még nem hallott. DURRELL sosem tette közzé, miért ment Kamerunba, bár élményeit három könyvben is megírta. Életének ezen időszakáról kevés fénykép készült, de Előadó nyomozásának köszönhetően többet láthattunk az előadásban. Előadó véleménye, hogy a Cross-folyó melléki gorillát (*Gorilla gorilla diehlii*) kereste, amely a legritkább alfaj, mai egyed-számát 300 körüli becsülik. Előadó DURRELL négy könyvének hazai kiadását segítette szakmai lektorként. Kamerunban sokan beszélnek a kamtok nyelvet, amely egyfajta kameruni-angol pidgin nyelv; az ilyen szöveget komoly műfordítói kihívás magyarra átültetni. Eredeti könyveinek 3/4-ét, 32-t fordítottak magyarra. A Durrell-index azt mutatja be, hogy a veszélyeztetett állatfajok *ex situ* tenyésztése mennyire segíti túlélésüket. A centenárium tiszteletére a Lajosmizsei Fekete István Sportiskolai Általános Iskola angol nyelvi csapatversenyt rendezett. A zsűri elnöke LEE DURRELL volt. Előadó Korfura utazott 2023-ban, de a bozót-tüzek megakadályozták abban, hogy meglátogassa a DURRELLhez kötődő helyszíneket.

2. KORSÓS ZOLTÁN: *Személyes élmények GERALD és LEE DURRELLről.*

Az előadás anyaga megjelent az *Állattani Közlemények* 110(1–2). kötetében.

3. VIDÁKOVITS ISTVÁN: *Iskola a Bárkában.*

GERALD DURRELLnek nagy szerepe volt a veszélyeztetett állatfajok *ex situ* megőrzésében. Amikor állatkertje sikeressé vált, új célja lett a megszerzett rengeteg ismeret és tapasztalat közreadása, a nagyközönség természetformálása. Munkatársaival oktatóközpontot alapított, ahová a világ minden tájáról hívtak hallgatókat a képzéseikre. Előadó is részt vett egyik képzésen, utána még két magyar személy volt itt hallgató. Előadó mentora RICHARD JOHNSTONE-SCOTT volt, aki 18 évesen lett állatgondozó DURRELL állatkertjében, hosszú és kitaró próbálkozás után. Később a gorilla- és orangutánház vezetője lett. Az állatkertben a kifutókat a lakók igénye szerint tervezték; mindent egyszerűen, de célszerűen. Sok fényképet láthattunk a kifutókról és a sikeresen szaporított veszélyeztetett fajokról. DURRELL egészségi állapota miatt az utolsó éveiben sokat tartózkodott Franciaországban, kedvezőbb éghajlaton, de még így is mindent tudott a nyári egyetemre érkező hallgatókról, nyomon követte sorukat. DURRELL itt nyugszik. Az oktatóközpont teljesen felszerelt, szállást is ad a hallgatóknak. A háromhetes képzésben először néhány előadáscsomagot hallgattak, majd feladatokat kaptak, melyeket az állatkertben meg kellett oldani (pl. etológiai megfigyelések, kifutótervezés). Végül a tartástechnológiát mutatták be nekik. A háromhónapos képzés első harmadában intenzív oktatást kaptak, amely írásbeli vizsgával zárult. A második harmadban mindenki négy szakterületet választott, ahol a megfelelő részleg gondozójával dolgozott (Előadó főemlősöket választott). A gorillákhoz nem engedték a hallgatókat érzékenyséjük miatt; Előadóval a budapesti tapasztalatai miatt kivételt tettek. Végül egy szabadon választott témában egy kis diplomadolgozatot kellett készíteni, melyet a kurzus végén be kellett mutatni. Ez és a korábbi vizsga szabta meg a végső értékelést. Az oklevelet sok helyen elfogadják világszerte. Előadó igyekezett a durrelli szemléletet meghonosítani a budapesti állatkertben. Az előadás után FARKAS JÁNOS arról érdeklődött, hogy erre a képzésre a budapesti állatkerten keresztül lehetett-e jelentkezni, vagy magánemberként is. VIDÁKOVITS ISTVÁN az állatkertek nemzetközi szövetségében több bizottságnak is tagja volt; ez és a régebbi, háromhetes képzésen való részvétele előnyt jelentett a pályázata elbírálásában. A tájékoztatóban említett képzési költségekkel szembesülve levelet írt a jerseyi állatkertnek, melynek eredményeként ösztöndíjjal végezhetette el a képzést. FARKAS JÁNOS elmondta még, hogy az ELTE-n tartottak régebben zoológus posztgraduális képzést, amelyben részt vett a nemzeti parkok vezető rétege és a budapesti állatkert több munkatársa.

4. KORSÓS ZOLTÁN, TRÓCSÁNYI BALÁZS: *A Günther-gekkó nyomában Jersey-n és Mauritiuson.*

Az előadás anyaga megjelent az *Állattani Közlemények* 110(1–2). kötetében.

5. HOLLÓS LÁSZLÓ, SÓS ENDRE: *Az 1994-ben készült „DURRELL bárkája” című film (részletek) – Zárszó.*

SÓS ENDRE volt a harmadik magyar, aki részt vett Jersey-ben a képzésen. A film részleteit DEMETER ANDRÁS és KORSÓS ZOLTÁN vágta össze erre az alkalomra. DEMETER ANDRÁS és FARKAS JÁNOS megköszönték a Fővárosi Állat- és Növénykertnek a helyszín biztosítását, végül FARKAS JÁNOS lezárta az ülést.

1076. előadórés, 2025. március 5-én

Ezen az előadórésen a 2025. év gerinctelen állatfajai mutatkoztak be (alcím: *A 2025. év fajai I.*). Levezető elnöke FARKAS JÁNOS elnök úr volt.

1. SZÉL GYÖZÖ: „*Az év beporzója*” verseny győztesének bemutatása.

Az idei évben három beporzó bogárcsoport közül választhatott a közönség: a lágybogarak, a marókák és a darázscincérek versenyeztek. A darázscincérek (Clytini) lettek az év beporzóí. A cincérek (Cerambycidae) családjában hazánkban 220 fajt ismerünk, mindegyikük növényevő. A darázscincéreknek 19 faja honos nálunk, ebből egy idegenhonos (Amerikából származik). Leggyakoribb fajuk a díszes darázscincér. A lágybogarak hazánkban 77 fajjal képviseltetik magukat. Tudományos nevük (Cantharidae) megtévesztő, mert testük nem tartalmaz kantaridint; ez a vegyület a nünükefélék és rokonaik (Meloidae) családjára jellemző. A bogarak családszintű határozásában a lábfejek száma fontos bélyeg. A lágybogarak lárvái ragadozók, az imágók főleg nektárfogyasztók, de néha levéltetveket is esznek. A marókák (Mordellidae) családjából 108 faj található nálunk. Oldalirányban lapítottak, potrohuk kihegyesedő, kilóg a szárnyfedő alól. Zavarásra levetik magukat az aljatról. Növényevők. Igen nehezen határozható csoport. FARKAS JÁNOS arról érdeklődött, hogy interneten hozzáférhetőek-e határozókönyvek teljes terjedelmükben. Előadó szerint sok családra léteznek ilyen források, főleg német nyelven. FARKAS JÁNOS elmondta még, hogy amikor az egyetemen megörökölte LOKSA IMRE szobáját, akkor megtalálta KASZAB ZOLTÁN diákori jegyzetét, és megragadta a szép írásképe.

2. MÉSZÁROS ÁDÁM: *Az év rovára a sávós szitakötő.*

A Magyar Rovartani Társaság alapításának 100 éves évfordulóján határozták el, hogy a következő évben elindítják az Év rovára kampányt. Az első tíz év rovaráról megjelent egy kiadvány. A 2025-ös rovarára három jelöltet állítottak, melyek közös jellemzője a nagyfokú ivari kétalakúság volt. A sávós szitakötő mellett az orrszarvú bogárra és az öves tavasz-araszolóra lehetett szavazni. A faj magyar nevét a hím szárnyának mintázatairól kapta. A sávós szitakötő országszerte megtalálható. Nemébe összesen 15 faj tartozik. Egy területen általában két faj él egymás mellett; egyikük hímjének szárnyán sötét sáv látható, a másik faj hímjének szárnya pedig (szinte) teljesen sötét. Hazai rokona a védett kisasszony-szitakötő. A nőstény szárnycsúcsához közel ál-szárnyjegy látható. A sávós szitakötő dúsabb parti vegetációjú vizek mentén fordul elő; patakok és nagy folyók közelében egyaránt. Lárvaát egész évben, imágót tavasz közepétől ős közepéig láthatunk. A kiszáradás, az áramlás csökkenése, az oxigénszint csökkenése, a mederkotrások és az inváziós fajok jelenléte jelen veszélyt rá. Az Év rovára kampányban környezeti nevelés is folyik; a sávós szitakötővel kb. 1000 gyermek ismerkedik meg idén. Az előadást követően SZÉL GYÖZÖ arról érdeklődött, hogy a Barát-patakból kiszedett vörös mocsárrákok hová kerültek. Előadó elmondta, hogy a helyszínen lefagyasztották őket, utána teknőseledel lett belőlük. FARKAS JÁNOS azt kérdezte, hogy a sávós és a kisasszony-szitakötő élőhelye a víz áramlási sebessége miatt különböző-e, valamint fel lehet-e nevelni akváriumban a lárvákat. Előadó szerint az áramláshoz szokott fajok akváriumban nem tarthatók; a sávós szitakötő lárvája viszont tartható, de kineveléséről nincs tapasztalata. FARKAS JÁNOS szerint tengeri medúzák csak oszlop alakú akváriumban maradnak életben, hagyományos alakúban elpusztulnak.

3. BÁLINT ZSOLT, KATONA GERGELY, TÓTH BALÁZS: *Az év lepkéje a pókhálós szöglenc.*

Az előadást TÓTH BALÁZS tartotta. A pókhálós szöglenc (*Araschnia levana*) a Nymphalini (szöglencrokonúak) tribuszba tartozik, melybe a világon kb. 100 fajt sorolnak. Hernyóik jellegzetesen elágazó tüskékkel felszereltek. Hazai ismert rokonai pl. a pávaszemes (*Nymphalis io*), a gyász- (*N. antiopa*) vagy a C-betűs szöglenc (*N. c-album*). Az MME éppen húsz éve indította „szöglenc programját”, amely a csoportba tartozó fajok megfigyelésére buzdított. Az *Araschnia* genuszban 8–10 faj ismert, melyek zöme a palearktikus Távol-Keleten él. A hazai pókhálós fajnak két–három nemzedéke fejlődik. Az első két nemzedék mintázata jelentősen különbözik, és a harmadik generációban is felbukkannak a többtől eltérő példányok. Mindhárom alakot külön-külön fajokként írták le. A mintázat kialakulásában a 2–4. hernyóállapotban kapott megvilágítás hossza a kulcs tényező; független a szülői nemzedéktől. Ha a napi megvilágítás 8 h-nál rövidebb, akkor mindenképp vörös imágót kapunk, ha pedig 16 h-nál hosszabb, akkor fekete imágó alakul ki. A megvilágítás pontos küszöbértéke a földrajzi szélességgel nő. A pókhálós szöglenc hazánkban üde erdőkben fordul elő, így az Alföld nagy területei kivételével országszerte megtalálható. Hernyója a nagy csalán leveleit fogyasztja, az imágó a fehér sárga színű virágokat kedveli. A faj az utóbbi húsz évben erős terjedést mutat: ezen időszak alatt elérte, sőt átlépte az Északi-sarkkört mind Finnország, mind Oroszország területén. Kelet felé Belaruszban és Ukrajna északi felén általánosan elterjedté vált. Mindazonáltal a szárazodás, a nedves élőhelyek megszűnése, a víztestek fogyatkozása kedvezőtlenül hat rá. SZÉL GYÖZÖ azt kérdezte, hogy obligát módon kétnemzedékes-e a faj. Előadó elmondta, hogy harmadik nemzedék is gyakran megjelenik. SZÉL GYÖZÖ arról érdeklődött még, hogy az átmeneti alak csak a harmadik nemzedékben jelenik-e meg, Előadó ezt megerősítette. SZÉL GYÖZÖ: Hogyan lehet megkülönböztetni a pókhálós lepké hernyóját a nappali pávaszemétől? Előadó: Nem ismeri a hernyókat, a pókhálósé igen változatos, míg a pávaszem hernyója mindig fekete alapon fehér pöttyös. FARKAS JÁNOS arról érdeklődött, hogy a „szöglenc” név honnan ered és használják-e. Előadó szerint FRIVALDSZKY IMRE alkotta a XIX. század közepén, és jól kifejezi a rokonsági viszonyokat pl. a „pávaszemmél” ellentétben. Nem ment át a köztudatba, pedig még az MME is használta.

4. TÓTH EMŐKE: *Az év ősmaradványa a Radiolaria.*

Előadó az ELTE Őslénytani Tanszékén dolgozik. Hozott Radiolaria-maketteket, melyeket az oktatásban használnak az egyetemen. Az év ősmaradványa 2025-ben kivételesen nem állat lett. Kovavázak, kizárólag tengeri lebegő életmódú egysejtűek. Formájuk funkciója nem tisztázott, és életmódjuk is kérdéses. A felszíntől több ezer méteres mélységig előfordulhatnak, más-más fajok a különböző mélységű zónákban. Két fő alakjuk a tengelyszimmetrikus Nassellaria és a gömbszimmetrikus Spumellaria. Átlagos méretük 50–100 µm, a legnagyobbak 2 mm-esek. Igen bonyolult szerkezetű vázuk lehet, mely a példány elpusztulása után a tengerfenékre süllyed és felhalmozódik, iszapot alkot, majd különféle ásványokká (pl. kvarc) vagy kőzetekké (radiolarit, tűzkő: már az ősember is bányászta) alakul. Ma csak az Indiai- és a Csendes-óceánban, valamint az Antarktisz környékén keletkezik radioláriás iszap, ahol feláramlási zóna helyezkedik el. Kb. 550 millió éve jelentek meg. HAECKEL táblái igen látványosak, de nem valós vázakat mutatnak. Hazánkban Kádárta mellett radioláriás mészkövet bányásznak. FARKAS JÁNOS örömet fejezte ki, hogy őslénytani téma színesítette az állattani előadót. SZÉL GYÖZÖ elmondta, hogy egy antikváriumban látta HAECKEL egy (szintén igen szép) művét borsos áron. HORNUNG ERZSÉBET mindig

csodával szemlélte HAECKEL műveit, Jénában megtekintette a Haeckel-múzeumot is. MÉSZÁROS ÁDÁM azt kérdezte, hogy a kádártai lelőhelyen található radioláriák milyen méretűek, látszanak-e fénymikroszkóppal. Előadó elmondta, hogy láthatók ilyen eszközzel. Nagy szerencse kell ahhoz, hogy jó megtartású anyagot találjunk; pár méteres távolságban is nagyon eltérő lehet az anyagok megtartása.

5. ENYEDI RÓBERT, KATONA GERGELY, KOROMPAI TAMÁS, TÓTH BALÁZS: *Vannak még csodák? – Gyűjtőúton Dalmáciában.*

Az 1980-as évek elején ROBERT HENTSCHOLEK Dalmáciában egy nagyon különös araszolólepke-faj három példányát gyűjtötte, melyek közül az egyik elveszett az idők folyamán, a többi pedig két külön múzeumba került. A példányok csak a 2020-as évek elején kerültek a kutatók látókörébe, akik több éves vizsgálat után 2023 őszén írták le egy tudományra új genusz új fajaként, *Mirlatia arcuata* néven (a „mir-” tag meglepetésre, csodára utal). A faj annyira eltér minden más araszólótól, hogy még az alcsaládba sorolása is bizonytalan; a genetikai vizsgálat nem adott értékelhető eredményt. A típuslelőhely nem volt egyértelmű a cédulaadatok minősége miatt. Az előadás szerzői az első adandó alkalommal, 2024 tavaszán felkeresték az egyik lehetséges lelőhelyet, Drvenik környékét. Március közepe volt, a Velebit csúcsai még havasak, de a tengerparton már kellemesebb idő fogadta őket. Késő délután érkeztek meg közvetlenül a tengerparton lévő szállásukra, és annak elfoglalása után rögtön indultak a hegyekbe. Az igen meredek, kőgörgötteges terepen nehéz volt a közlekedés, de napnyugta után nem sokkal már mind az öt vödöracsapdát elhelyezték. A tenger felé visszanézve jól látszott az előtérben Hvar szigetének déli vége, mögötte a Pelješac-félsziget északi csúcsa, leghátul pedig Korčula szigetének hegyvonulata. Három napot töltöttek Horvátországban, és a helyi élővilág számos érdekes tagját megfigyelték: virágozott a babérfa, petéztek a zöld varangyok, felbukkant a zerge, de megtalálták a FRIVALDSZKY IMRE által leírt *Perigrapha rorida* bagolylepkét és a röpképtelen nőtényű *Lycia graecarius* araszolólepke mindkét ivarát is. Az út során összesen 95 lepkefaj került elő, köztük a *Dasycorsa modesta* araszolólepke Horvátországban ismert legészakibb példányai. A gyűjtőút legnagyobb sikerét viszont a keresett faj, a *Mirlatia arcuata* újrafelfedezése jelentette. Ezzel igazolták, hogy negyven év után is jelen van, pontosították lelőhelyét és élőhelyét, genetikai elemzéshez alkalmas mintát szereztek, és a Magyar Természettudományi Múzeum lett a harmadik olyan gyűjtemény, ahol a faj vizsgálható. FARKAS JÁNOS azt kérdezte, hogy miért csak három napot töltöttek kint. Előadó elmondta, hogy a hosszú hétvégehez vettek ki egy szabadnapot.

1077. előadóülés, 2025. április 2-án

Ez az előadóülés a 2025. év gerinces fajai közé szerveződött, így az előző ülés folytatása volt; *A 2025. év fajai II.* alcímet viselte. FARKAS JÁNOS elnök úr vezette le. Az előzetesen meghirdetett programtól annyiban térünk el, hogy az első két előadás sorrendjét felcserélték.

1. VÖRÖS JUDIT: *Az év kétéltűje a sárgahasú unka.*

Az MME Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztálya 2012 óta választja meg páros években az év hüllőjét, páratlan években az év kétéltűjét. Az unkák pupillája szív alakú. A sárgahasú unka jól álcázza magát, ugyanakkor hasoldala feltűnő. Európában négy alfajra tagolódik, nálunk a törzsalak honos. Színes hasi foltjai összeolvadnak, míg a vöröshasú unkáé külön állnak. A két faj hibridzónát alkot hazánkban, itt a hibrid példányok szaruszemölcssei az egyik, hasmintája a másik fajéhoz hasonlít. A sárgahasú unka tavasztól ősziig található sekély, kicsi, félárnyékos vizekben, keréknyomokban. Apró csomókban rakja le 50–100 petéjét. Veszélyhelyzetben homorít, élénk hasmintáját mutatja (unkareflex). A klímaváltozás komoly veszélyeztető tényező. A Kárpát-medencét először a sárgahasú unka népesítette be, a vöröshasú később érkezett és szorította-szorítja ki az alacsonyabb vidékekről. A kitridiomikózist hazánkban először sárgahasú unkából mutatták ki. Délkelet-Ázsiából terjedt szét a világban. Az MME szakosztálya ismeretterjesztést is végez kétéltűekről és hüllőkről. SZIRÁKI GYÖRGY arról érdeklődött, hogy miért a vöröshasú unka szorítja ki a sárgahasú unkát és nem fordítva. Előadó szerint a sárgahasú hidegkedvelő faj, így a klímaváltozást kevésbé viseli el. A kiszorítás folyamata a pleisztocénben kezdődött. A folyamatban az ökológiai igények és lokális faktorok fontos szerepet játszanak. SZIRÁKI GYÖRGY: A vöröshasú unkának kinéző egyedekben van-e a sárgahasú unka génállományából? VÖRÖS JUDIT: Igen, többféle hibridzóna létezik; a Bükkben biztosan léteznek ilyen állományok is. FARKAS JÁNOS azt kérdezte, hogy a két hazai unkafaj mérge között van-e különbség. Előadó elmondta, hogy igen; a sárgahasú unka mérge erősebb.

2. TÓTH BALÁZS: *Az év hala a kurta baing.*

A Magyar Haltani Társaság 2010 óta tart szavazásokat az év haláról, mindig három őshonos faj közül lehet választani. Nem mindig védett faj győz, gyakran a horgászoknak fontos faj lesz a nyertes. Történt már hackertámadás is a szavazás befolyásolására; az aktuális szavazáson az utolsó pillanatban egy influencer a kurta baing mellett kampányolt. A faj nem igazán jellegzetes, könnyen összetéveszthető a küsszel, ám szeme nagyobb és pikkelyeinek alakja eltérő. A Rajna vízgyűjtőjétől az Urálig őshonos, máshol akár inváziós is lehet. Élőhelyei átlátszó vizű, hínárral benőtt vizek, a tisztás foltokon tartózkodik. Egyéves korában már ivarérett, 4–5 évig él. Hamar reagál a környezeti változásokra. Az ikrákat a hím őrzi. A széles kárásszal és a compóval él hasonló élőhelyen, de a réti csík és a lápi póc mellett is előfordulhat. Azonban az idegenhonos amur is ilyen élőhelyeket kedvel, azokat viszont átalakítja (legeli a hínárt, trágyázza a vizet). Az amur hazai szaporodása még nincs igazolva. Horgászszervezetek támogatják hazai telepítését, a természetvédelmi szervek és a Haltani Társaság viszont ellenzi. Az előadás után DEMETER ANDRÁS általános észrevételt tett, miszerint a „párhuzamos valóságok”, az álhírek már az élet minden területén jelen vannak, a szűk szakmai köröket is beleértve. Meg kell próbálni tenni ellenük.

3. KOVÁCS ATTILA: *Az év madara a bőjti réce.*

Az MME már 1979 óta jelöli ki az év madarát. Volt olyan faj, amely több alkalommal nyerte el ezt a címet. Három faj közül 2012 óta lehet választani, a bőjti réce a két versenytársával együtt a klímaváltozás hatásaira hívja fel a figyelmet – élőhelyeiket természetes, sekély víztestek jelentik, világállományuk csökken. Nálunk is jelentősen megritkultak. A bőjti réce kisméretű úszóréce, mérete és fakó szárnytükre alapján általában könnyen határozható. Hangja jellegzetes, csörgő. Nyáron inkább állati, vonuláskor főleg növényi táplál-

lékot fogyaszt a vízben vagy gázlókon. Vízközelben talajmélyedésben fészkel. Növényzetel benőtt vízállásokon látható, vonuláskor is hasonló helyeken (pl. belvízfoltokon) pihen meg. Csapatosan vonul, nyár végén távozik, március–április folyamán tér vissza. A Brit-szigetektől Kamcsatkáig elterjedt. Hazánkban 5–700 párba becsülik állományát. Világszerte mérsékeltlen csökkenni populációi, főleg az élőhelyek átalakulása, elvesztése miatt. Jelenleg fokozottan védett hazánkban. FARKAS JÁNOS azt szerette volna megtudni, hogy magyar nevét mikor és miért változtatták meg csörgő récéről böjti récére. Előadó nem talált erre adatot. Érdekes módon a csörgő récének egyáltalán nincs csörgő hangja.

4. CSERKÉSZ TAMÁS és BALÁZSI PÉTER: *Az év emlőse a magyar szöcskeegér.*

CSERKÉSZ TAMÁS most első alkalommal tartott előadást az Állattani Szakosztály ülésén. A valódi egerektől kb. 66 millió éve vált el a szöcskeegerek leszármazási vonala. A külső hasonlóságuk ellenére a valódi egerektől távolabb áll, mint a földikutya. A magyar szöcskeegér első ismert példányát PETÉNYI SALAMON JÁNOS fogta 1843-ban. FRIVALDSZKY IMRE írta le. CERVA FRIGYES sok megfigyelést tett fogságban élő példányairól és már fényképezte is őket. Mindezek alapján elmondható, hogy a faj története számos ponton kapcsolódik a Magyar Természettudományi Múzeumhoz (és elődjéhez). A „szöcskeegér” nevet SCHMIDT EGON vezette be. Sokáig alfajként tartották nyilván, de 2019-ben faji rangra emelték. Genuszneve, a *Sicista*, ugyanabból a tatár elnevezésből ered, mint „cickány” szavunk. Életmódja valóban hasonlít a cickányokéhoz. Hazánkban fokozottan védett. Hasonlít a pirókegérre, ám a szöcskeegér füle szőrös és fekete foltos, míg a pirókegéré csupasz. A bunda színe szürkésbarna, míg a pirókegéré gesztenyevörös. A szöcskeegér éjjel aktív, a növényzet között mozog. Jelenleg csak a Borsodi-Mezőségben honos hazánkban, korábban az Alföldön jóval elterjedtebb volt. Ausztriából (Fertőzug) és Szlovákiából (Nagysalló) kipusztult. A Borsodi-Mezőség hazánk második legnagyobb egybefüggő gyepterülete. A szöcskeegér kaszálatlan foltokban fordul elő, ahol elbújhat. A gyepek túlzott használata veszélyezteti, emellett az égetés, inváziós fajok terjedése is negatív hatással van rá. Jelenléte bagolyköpetekből kimutatható, terepen vödörök leásásával csapdazzák vagy kamerát telepítenek és odacsalogatják. Ez évben új fajmegőrzési terv készült a szöcskegérre. Az élőhelyfoltokat össze kell kötni. Mesterséges szaporítása mai napig nem sikerült, bár vadon befogott kölykeit sikeresen felnevelték. A továbbiakban LIFE-pályázatot szeretnének elnyerni a fajra, szaporítani, kiterjeszteni élőhelyét és visszatelepíteni. FARKAS JÁNOS hozzátette, hogy hazai fokozottan védett emlősök túlélése néha egy-egy fanatikus kutaton múlik. DEMETER ANDRÁS arról érdeklődött, hogyan képes túlélni egy ennyire kevésbé „életrevaló” faj. Előadó feltételezi, hogy hosszabb az élettartama, mint a többi rágcsálóé. Bár kézben szelídnek tűnik, a többi egérrel elég agresszív. A kérdések után megtekintettünk egy videóklipet a szöcskeegérről és kutatásáról.

5. KOCSIS ZSUZSANNA: *Természetvédelem és Turizmus – ugandai körkép.*

Uganda Afrika gyöngyszemeként reklámozza magát. Legalább 44 etnikum él együtt az országban, közös nyelvük a szuahéli és az angol. Tíz nemzeti parkja igen változatos élőhelyeket igyekszik megővni. Előadó a Viktória-tavat látta először az országból. A tónál található a Mamamba-mocsár, ahol 300 madárfaj él. Nevezetes helyi ritkaság a papucscsőrű madár, egészen közel jutottak a fészkéhez. A helyi lakosságot bevonják a turizmus támogatásába. Ezután az entebbei botanikus kertet kereste fel Előadó, ahol az ország jellemző élőhelyeit mutatják be. A marabu itt különösen szelíd. A hüllők közül nilusi varánusszal és telepes agámával találkozott. A vidéki emberek is jól öltözöttek, mobiltelefonjuk van, a falvak

tiszták, nincs éhínség. A nemzeti parkokhoz közeledve megjelentek a páviánok, akik a teherautókról leeső terményeket elfogyasztják. A Kibale Nemzeti Park az esőerdők védelmére jött létre. Tanösvényen, vezetéssel lehetett benne közlekedni, helyi kávékóstolóval egybekötve. Itt számos majomfajt is megfigyelhetett Előadó. A csimpánznéző túra a látogatóközponttól indult, kb. tízfős csoportokban, csoportonként két-két fegyveres őrrrel. Hamarosan testközelből tanulmányozhatta a csimpánzokat, akik levegőnek nézték a csoportot. Ilyenkor szájmazskot kellett viselni. A Rwenzori Nemzeti Park hegyvidéki erdőknek ad otthont. Sokféle kaméleon került elő. A hegycsúcsok közötti mély völgyekben óriás lobéliák és üstökösfák nőttek a lápokban. Előadó 3000 m magasságba jutott fel. A Queen Elizabeth Nemzeti Park a szavannán alakult meg. Itt pillantotta meg Előadó a „famászó” oroszlánokat, amelyek gyakran kandeláberfán (kutyatejféle) vagy akácián tanyáznak. Az óriás erdeidiszónó kafferbivaly-méretű. Leopárd, víziló és krokodil is szem elé került. A Bwindi Nemzeti Parkban él a világ hegyigorilla-állományának fele. Néhány csoport látogatható, egyiküket csak kutatók közelíthetik meg. Teaültetvényeket használnak pufferezónának a park határán, mert a tealevelet nem fogyasztják állatok. Előadó által meglátogatott csoportban két ezüsthátú gorilla hím van. A gorillák sem foglalkoztak az emberekkel. A Bunyoni-tó az „ezer sziget” tava. A Mburo Nemzeti Parkban megfigyelhette Előadó a szavanna jellegzetes fajait (zebrák, zsiráfok), itt viszont oroszlánok nem élnek, így sétálni lehet a terepen. Előadó nem kapott kérdést, így FARKAS JÁNOS elnök úr berekesztette az előadóülést.

1078. előadóülés, 2025. május 7-én

FARKAS JÁNOS elnök úr vezette le ezt az előadóülést, amelyen a Kitaibel Pál Tanulmányi Verseny résztvevői is bemutatták munkáikat.

1. VARGA NYESTE, VERES DÓRA, PINTÉR JÁZMIN: *A sós-kúti temető téli vendégeinek vizsgálata és védelme.*

Előadók felváltva tartották az előadást. Az Érdi Vörösmarty Mihály Gimnázium tanulói. A sós-kúti temetőben telelő erdei fülesbaglyok álltak vizsgálódásaik középpontjában. A lakosokat zavarta a baglyok jelenléte, ezért igyekeztek elriasztani a madarakat a temetőből. Előadók célja a lakosság tájékoztatása, a zavarás megszüntetése. A köpeteket kéthetente gyűjtötték télen; a vártnál kevesebbet találtak. Kiboncolták belőlük a koponyákat és alsó állkapcsokat, majd meghatározták a zsákmányállatokat. Főleg pocokkoponyákat találtak, de előkerült egy-két egér- és madárkoponya is, összesen 104. A község újságába rövid ismeretterjesztő szöveget írtak, előadást tartottak a helyi iskolában. Terveznek tájékoztató táblát készíteni és kihelyezni a temetőbe. Előadók hoztak koponyákból összeállított tablót, melyeket a szünetben meg lehetett nézni. LAZÁNYI ESZTER arról érdeklődött, hogy van-e Facebook-oldala a közösségüknek, mert ez a felület különösen alkalmas saját korosztályuk elérésére, tájékoztatására. VARGA NYESTE elmondta, hogy az önkormányzat közzétette a helyi újságban megjelent írásukat Facebookon is. LAZÁNYI ESZTER fontosnak tartotta, hogy Előadók kövessék a hír utóéletét, mert a kommentek kezelése a lényeges. FARKAS JÁNOS felvetette, hogy vizsgálatuk kiterjeszthető lenne a kisemlősök élvefogó csapdázásával.

2. SEMSEY ANNA és KOMLÓSI ZSÓFIA ÉVA: *Bioindikáció vizsgálata a Benta-patak mentén.*

Előadók szintén felváltva tartották az előadást, és ugyancsak az Érdi Vörösmarty Mihály Gimnáziumból érkeztek. A Benta-patak a Biai-tóból ered és Százhalombattánál folyik a Dunába. Medrét 1954-ben szabályozták. Medre mentén természetes és mesterséges szakaszok váltakoznak. Azt vizsgálták, van-e vízminőségbeli különbség a patak tárnoki és százhalombattai szakaszán. Utóbbit szennyezettebbnek tételezték fel. Összehasonlították a kiépített és a természetes meder élővilágát, feltételezve utóbbinak nagyobb változatosságát. A vízminősítést BISEL-módszerrel végezték. Összesen négy mintavételi helyük volt: mindkét településen egy-egy kiépített és természetes medrű. Még a tárnoki természetes medrű helyszínen is csak 3-as értéket ért el a biotikus index, vagyis erősen szennyezett a víz. Inváziós fajokat is találtak (tömszi hólyagcsiga, tarka géb). A kiépített medrű helyeken 2-es értékű, nagyon erősen szennyezett volt a víz. A patakpart közvetlen környezete ugyanakkor még mindig ökológiai folyosóként működik. Kíváncsinos lenne az inváziós fajok eltávolítása. Tervezik monitoring indítását és eredményeik közlését a helyi újságokban. FARKAS JÁNOS arról érdeklődött, hogy lehet-e tudni, milyen szennyezés érintette a patakot. Előadók jelentős mennyiségű nagyméretű hulladékot és mikroműanyagot is találtak a vízben. DEMETER ANDRÁS gratulált a szép munkához és megjegyezte, hogy az inváziós fajok eltávolítása nagy kihívás, hatékonyabb a megelőzés; valamint, hogy az európai hód a Benta-patakon át hatolt a Biai-tóba a Dunáról, alátámasztva az ökológiai folyosó meglétét.

3. HORVÁTH ZOLTÁN: *Az eurázsiai borz kotoréksűrűségének és élőhelypreferenciájának vizsgálata egy vadászterületen.*

Előadó a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem PhD-hallgatója. A borz megítélése változott az idők során, jelenleg idénnyel vadászható és egyedszáma emelkedik. Jelentős fészekpredátor. Vizsgálati területe Dél-Somogyban található, főleg erdőkkel és legelőkkel borított. A teljes területet bejárta, kisebb egységekre bontva, március-április folyamán. Kotoréknak azt az üreget tekintette, melynek mélysége az 1 m-t eléri. A borz kotoréka onnan ismerhető fel, hogy bejárata fekvő ovális alakú, onnan lejtő vezet tovább. Feljegyezte a kotorék földrajzi koordinátáit, lakottságát, zsákmány maradványainak jelenlétét és a környező növényzetet. Vadkamerákat is kihelyezett. Összesen 18 kotorékot talált, melyből 12 volt lakott. A borz főleg az erdei élőhelyeket használta (75% arányban), azon belül is leginkább az akácosokat. A szántókat és épített területeket teljesen elkerülte. Vörös rókával közös kotorékhasználat is előfordult nagyméretű (10-nél több kijáratú) borzvárak esetében. Összesen 21 borz-egységet figyelt meg. Vadkamerái rögzítették a borz párzását; erről igen kevés szakirodalmi forrás számol be. A terület borz-denzitása országos összehasonlításban magas. Feltehetően nagyfokú bevándorlás zajlik. CSORBA GÁBOR arról érdeklődött, hogyan történt a vörös róka és az aranyasakál kotorékának elkülönítése. Előadó nem tudta biztonsággal elkülöníteni magukat a kotorékokat; a lábnyomokra hagyatkozott. FARKAS JÁNOS ötlete, hogy a kilövési adatok mellett a gázolási eseteket is érdemes figyelembe venni. Továbbá új vizsgálati helyszíneket (pl. M3 autópálya gyöngyösi csomópontja) is javasolt. Előadó elmondta, hogy doktori kutatásait Dél-Somogyban folytatja. KORSÓS ZOLTÁN megerősítést kért, hogy az utolsó vetített képen róka és borz együtt látható-e, és kérdezte, hogy viselkedési eltéréseik ellenére a két faj valóban együtt használja-e ugyanazt a kotorékot. HORVÁTH ZOLTÁN: Igen, sőt a képen látható kotoréknak ugyanazt a bejáratát használják mindketten, hiába van még 25 bejárat. A föld alatt számos, külön költőüreg van. Konfliktust nem figyelt meg a két faj között.

4. CSORBA GÁBOR: *Denevérek, egerek és sólymok az Emírségekben – úti beszámoló.*

Előadó 2015-ben járt először az Emírségekben, BUZÁS BALÁZS jóvoltából, aki akkor kint dolgozott: Fudzsaira emírség koronahercegének állatkertjét kezelte. Tíz évvel később tért vissza. A koronaherceg felkérésére megírták a Fudzsaira állatvilágát bemutató könyv emlősökről szóló fejezetét. Az Emírségek és Magyarország faunája három közös emlősfajt foglal magába. Élvefogó csapdázást végeztek, denevérhálókat állítottak fel vízközelben, barlangokba és üregekbe másztak be (melyekben skorpiók és mérgeskígyók is laknak). Az utakon elütött példányokat is vizsgálták, mintát vettek belőlük. Fudzsairában csak pár km²-es homoksivatag van, a többi kösivatag. Az akáciáknak egyetlen fajuk él az Emírségekben. Szkinkek és gekkók nagyobb fajszámban fordulnak elő. Egy futóegérfajt az Emírségek faunájára újként mutattak ki. Kameracsapdákat is telepítettek. A vörös róka helyi alfajának jóval nagyobb fülei vannak, mint hazánkban. Reggel sokféle nyomot találtak: sivatagi boa, egyéb hüllők, bogarak hagyták ott. A boa feje ásóhoz hasonlít, teste igen izmos. A kösivatagban a megszilárdult lávafolyásokat tanulmányozhatták. A vádik fala meredek, aljuk több méter mély bevágásban folyhatnak vizek. Ahol nagyrészt árnyékban vannak, ott állandóan maradhat bennük víz, ezek a szakaszok oázisként szolgálnak. A házi kecskék mindenütt jelen vannak, és veszélyeztetik egy endemikus kecskefaj túlélését; ez utóbbi szinte csak tenyésztéseken él már. A tevék is jelentős konkurenciát jelentenek az őshonos nagyemlősöknek. Vadméhcsaládot is talált Előadó. A skorpiók UV-fényben világítanak. Két kétéltűfaj él az Emírségekben. Karcsú vakkígyó is Előadó elé került, egészen giliszta-szerű kinézetű. A tuskés egerek hátoldalán üreges, igen hegyes és könnyen törő tuskék nőnek. A denevérek több faja szintén előkerült. Az egyik keskeny vádiban szitakötő és ostorlábú is előfordul. A denevérhálóba beropült egy füleskuvikfaj is. Tengeri kígyókat is kerestek, szövetminta-vétel után elengedték őket. Dubajban világhírű sólyomtenyészetet hozott létre egy magyar tenyésztő, ezzel szemléletformálást is elért. Módszereit sokan átvették. Az előadás végén FARKAS JÁNOS az ország természetvédelmi intézkedéseiről érdeklődött. CSORBA GÁBOR elmondta, hogy vannak nemzeti parkok és tenyésztőprogramok, de pl. a WWF teljes állami kontroll alatt működik. Tenyésztőprogramjaik nem mindig szakszerűen működnek, és ha veszélyeztetett fajokra irányulnak is, az egyedek származása nem követhető nyomon, így a kiengedésük nem szolgálja a fajok érdekeit.

5. DEMETER ATTILA: *A kaliforniai királlysikló inváziós jelenléte a Kanári-szigeteken (élő állatbemutatóval).*

Előadó jelenleg is több száz állatot gondoz. A kaliforniai királlysikló az Egyesült Államok délnyugati és Mexikó északnyugati részén őshonos, sík- és dombvidékeken, gyakran félsivatagos környezetben. Csörgőkígyókat gyakran zsákmányol, mérgükre immunis, így aztán az emberek szeretik házuk köré telepíteni. Zsákmányát nem mindig fojtja meg, élő zsákmányt is fogyaszt. Sok szín- és mintaváltozat van, tenyésztene is új alakokat. Könnyen tarthatók terráriumban, megfelelő táplálás mellett két év alatt ivaréretté válik. Laboratóriumi állatként is tartják. Az Európai Unióban betiltották árusítását, behozatalát a fajcsoportjába tartozó rokonaival együtt. Gran Canarián 1998-ban jelent meg (véletlen vagy szándékos eleresztés), a Kanári-szigetek többi tagjára azóta sem jutott el. A szigeteken addig nem élt kígyó; ragadozójuk sincs, legfeljebb kutyák és macskák. A királlysikló veszélyezteteti a Gran Canarián endemikus óriásgyíkot (99% csökkenés a sikló-lakta területeken) és a Kanári-szigeteki szkinket (80%). A tenerifei faligekké már jobban el tud menekülni a sikló elől, de még az ő egyedszáma is a felére esett vissza a kígyótól terhelt vidékeken. E gyí-

kok fontos szerepet játszanak a beporzásban. A kormány 2009 óta irtja a kígyókat, kézi egyeléssel és mérgezéssel, azóta majdnem 18 000 egyedet távolított el. Európában sehol máshol nem telepedett meg, esély erre a Mediterráneumban lehetne, azonban ott sok ragadozója lenne. Az előadás végén élő állatok bemutatója következett. Láthattuk a síkvidéki és a hegyvidéki változatot, valamint ezerlábút és skorpiót is.

1079. előadóülés, 2025. június 4-én

Az ülést ezúttal DEMETER ANDRÁS tagtársunk vezette le. Az előadásokat a Kitaibel Pál Tanulmányi Verseny résztvevői és egyetemi hallgatók tartották.

1. SIPOS VERONIKA, KÜRTÖSI BALÁZS, KUTASI FERENC: *Egy hangyányi segítség.*

Előadók a Kecskeméti Piarista Gimnáziumból érkeztek, és felváltva tartották előadásukat. A kis vöröshangya (*Formica polyctena*) nagyméretű fészkeket épít, melyekben több királynő él (polygyn bolyok). A Tass melletti ártéri erdőben mérték fel a fészkeket, melyeket méretük szerint három csoportra osztottak. Összesen 66 fészket találtak, QGIS-ben rögzítették helyüket, legtöbbjük kisméretű volt. A belső fészkek (más bolyok által teljesen körbevett fészkek) átlagos táplálkozási területét is meghatározták, aminél számított a fészkek mérete és a szomszédos fészkek belső vagy peremhelyzeti elhelyezkedése. Javasolják, hogy a táplálkozási terület védőzónaként legyen kijelölve a fészkek körül. GÖRFÖL TAMÁS gratulált Előadók munkájához. DEMETER ANDRÁS arról érdeklődött, hogy milyen lehet a védőzónák megvalósításának lehetősége. SIPOS VERONIKA szerint az általuk megállapított méretek kompromisszumot jelentenek az erdőgazdálkodó és a természetvédelem igényei között.

2. VERES ALEXANDRA, MOLDOVÁN ORSOLYA, BALOGH SZABOLCS, NÉMETH ATTILA: *Az európai ürge (Spermophilus citellus) állományváltozása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén.*

Az előadást VERES ALEXANDRA, a Debreceni Egyetemen BSc-hallgatója tartotta. Az ürge hazánkban elszórtan található, populációi fogyatkoznak. A Nemzeti Park adatbázisából és egyéb publikálatlan adatokból térképes adatbázist szerkesztett. Voltak eltűnt, majd újra megjelent állományok is. Összesen 176 állományt vett fel, melyből 93 eltűnt. Hajdúszoboszlón csökkenés után jelenleg terjeszkedés figyelhető meg. Az eltűnések okai legtöbbször ismeretlenek maradtak. Még védett területekről is nagy számban tűntek el állományok. A megőrzéshez fontos lenne az adatgyűjtés, az élőhelykezelés, továbbá fajmegőrzési terv kidolgozása. DEMETER ANDRÁS szerint saját jogán védelemre szorul a faj, ugyanakkor fontos zsákmányállat is. Arra volt kíváncsi, lehet-e tudni, miért nem készült rá fajmegőrzési terv. Előadó nem tudta az okát, ugyanakkor LIFE-projektet készülnek beadni a fajra. DEMETER ANDRÁS SÜLYÁN PÉTERTől kérdezte, hogy szerepel-e az ürge a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszerben. SÜLYÁN PÉTER elmondta, hogy valóban szerepel, és lyukszámlálással méri fel az állományokat. Fajmegőrzési terveket egy KEHOP-pályázat keretében tudtak készíteni és megújítani.

3. MALOSCHIK EMMA, KEMENESI GÁBOR, VUONG TAN TU, LANSZKI ZSÓFIA, GÖRFÖL TAMÁS: *Új vírusok metagenomikai kimutatása vietnami denevérekből.*

Az előadást MALOSCHIK EMMA, a Debreceni Egyetemen BSc-hallgatója tartotta. A denevérek különleges immunrendszere miatt egyedi vírustolerancia és rezervoár-szerep jellemző rájuk: vírushordozók, de nem betegednek meg. Vietnamban magas a biodiverzitás és a népsűrűség, így gyakoriak az ember–állat találkozások. Denevérek ürülékében hepe-, adeno- és koronavírusokat kerestek. Három ponton vettek összesen 55 ürülmintát. A mintákon metagenomikai szekvenálást hajtottak végre, majd azonosították a vírusok örökítőanyagait, végül törzsfákat állítottak fel rájuk. A legtöbb mintában legalább egy vírus előfordult. Találtak egy új koronavírus-fajt. A hepatitis E vírusok egyre több denevérfajból kerülnek elő. Az adenovírusok között is találtak új fajt. DEMETER ANDRÁS arról érdeklődött, hogy ha elég sokáig keresünk, akkor minden denevérben találunk-e vírust. Előadó szerint igen, a vírusok mindenhol jelen vannak, de a denevérekben különösen hajlamosak felhalmozódni.

4. FARKAS LEVENTE, NÉMETH ATTILA: *Az európai ürge (Spermophilus citellus) élőhelyhasználata egy nyírségi és egy hajdúsági gyepek esetében.*

Az előadást FARKAS LEVENTE, a Debreceni Egyetemen MSc-hallgatója tartotta. Az európai ürge új élőhelyeket hoz létre üregásásával: ökoszisztéma-mérnök. A hazai állományai globális jelentőségűek. Nem mindegyik ürgepopuláció él védett területen. Szerzők teljes ürgegyük-felmérést végeztek három hónapon át. E lyukak 5–6 cm átmérőjűek és meredeken vezetnek lefelé; így megkülönböztethetők az egyéb rágcsálók járataitól. A lyukak száma csökkent az időben előrehaladva, mert az állatok elvonultak hibernálni. A nyírségi helyszínen csak nyílt homokpusztagyepen voltak jelen. Becslésük szerint 40 egyed élhet a területen. Veszélyeztető tényező az élőhelyek eltűnése, a zavarás és hulladéklerakás. Kíváncsian lenne mérsékelt legeltetést bevezetni. A hajdúsági élőhelyen döntően a löszgyepeken van jelen az ürge. Itt 27 egyedre becsülik a populáció méretét. A veszélyeztető tényezők a nyírségi gyepekhez igen hasonlóak. A nyírségi helyszínen nem készült korábban felmérés, a hajdúsági gyepek viszont igen, ott jelentős csökkenés látszik – habár más-más módszerekkel dolgoztak. DEMETER ANDRÁS megjegyezte, hogy a hajdúsági terület nagyon körbeépült. Előadó megerősítette és hozzátette, hogy a jövőben további beépítések várhatók.

5. TEGZES SZABINA: *Gímszarvas tehenek vesezsír-index értékeinek összehasonlító vizsgálata az Északi-középhegységben.*

A ragadozók szabályozzák apréda populációit és genetikai kiválasztást végeznek. A szürke farkas az utóbbi években visszatért az Északi-középhegységbe. Összesen 133 vesemintát vizsgált, melyeknek kb. fele-fele farkas által érintett és nem érintett területekről származott. A veséket megtisztították és a kapcsolódó képleteket eltávolították; ezek tömegét mérték. A vesezsírindex a zsírral körülvett vese és a megtisztított vese tömegének hányadosa. Ez a mérőszám a példány kondíciójára utalhat. Nem talált különbséget a farkastól érintett és a farkasmentes területen élő egyedek indexe között, viszont az állatok zsigerelt testtömege a farkasos területen nagyobb volt. A kondícióra számos tényező hat, ezekre is érdemes figyelni a továbbiakban, komplex módszertan alkalmazásával. FARKAS LEVENTE arról érdeklődött, hogy milyen szempontok alapján minősítettek egy területet farkasosnak vagy farkasmentesnek. Előadó elmondta, hogy a terület kezelőjének a beszámolójára hagyatkoztak, aki pedig életnyomok vagy kameracsapdák felvételei alapján állapította meg ezt. DEMETER ANDRÁS megjegyzése szerint a farkas jelenléte dinamikusan változik; nem je-

lenthető ki, hogy tartósan megtelepedtek volna; eltűnhetnek. Hallott olyan, feltehetőleg túlzó beszámolókat, miszerint a farkastól annyira félnek a szarvasbikák, hogy már „bőgni se mernek”.

6. Könyvbemutató: UJVÁRI ZSOLT: *Nyár*.

A biodiverzitással, taxonómiával szeretett volna foglalkozni az egyetemen; KONTSCHÁN JENŐ hatására atkákon kezdett dolgozni a Talajzoológiai Kutatócsoportban. Itt ismerkedett meg MAHUNKA SÁNDORRAL, DÁNYI LÁSZLÓVAL, MURÁNYI DAVIDDAL és másokkal. Sokfelé járt gyűjtőúton. Később létrehozott egy természetfotós közösségi oldalt, ott osztotta meg felvételeit, és ismeretterjesztő tevékenységet is végzett a képeihez kapcsolódva. Az idők során igen sok nyári képe gyűlt össze, ezekből született a most bemutatott könyv.

1080., a Csiki Zöld Körrel és a Gazdagrétiék a Természetért Egyesülettel (GATE) közös kihelyezett alkalom, 2025. szeptember 20-án

A „Hosszúrét és környékünk természeti értékei” címmel induló őszi programsorozat első alkalma volt ez, melyen a szervezők – Gazdagrétiék a Természetért Egyesület és a Csiki Zöld Kör – meghívására Szakosztályunk is részt vett. A helyszín a hosszúrégi liget volt (a Hosszúrégi utca–Királyleányka utca sarkával szemben lévő területen).

1. MÁLINGER JUDIT (Fauna Alapítvány): *Hosszúrét madarai – madárismereti előadás*.

Előadó akadályoztatása miatt a foglalkozást BODAINÉ KLOTZ ADRIENNE tartotta a GATE képviselőjében. Hosszúréten több, mint 50 madárfajt figyeltek meg eddig. A foglalkozás során a hangsúly nem annyira a fajokon volt, hanem a hozzájuk kapcsolódó természeti jelenségeken, problémákon. Többek között szóba került az énekesmadarak állományainak általános csökkenése és az élőhelyvédelem fontossága. Előadó megemlítette, hogy a rovarirtó szerek egyrészt elpusztítják sok madárfaj táplálékát, másrészt a mérgek felhalmozódnak a madarak testében. Végül kitért arra is, hogy a madarak megtelepedését madárodúval segíthetjük, de több eredményt érünk el, ha a táplálékukként szolgáló rovaroknak is kedvezünk rovarhotelek és egyéb bűvő-, valamint fészkelőhelyek kialakításával.

2. TÓTH BALÁZS: *Lepke- és rovarmegfigyelés*.

A résztvevőkkel sétát tettünk először a Keserű-ér mentén, majd az Angyalka utcától délre fekvő területen. A virágzó növények kis száma miatt mindössze nyolc lepkefajt figyeltünk meg; a megfelelő időjárás ellenére. Közülük mindössze egyetlen faj, a zöldes gyöngyházlepke (*Argynnis pandora*) volt védett, amely egy vándorfaj, és ez évben feltűnően nagy számban érte el a Kárpát-medencét. Számos egyéb rovar került elő, és a résztvevők megismerkedhettek az ázsiai imádkozóskáival (*Hierodula tenuidentata*), rajta keresztül pedig az idegenhonos élőlények szabadon eresztésének veszélyeivel is.

3. LAZÁNYI ESZTER: *Talajállatok, avarlakók bemutató*.

LAZÁNYI ESZTER, a Magyar Biológiai Társaság munkatársa a Társaság „A talaj: élet. Intenzív, tudományalapú ismeretátadás az éltető talaj és a talajélet megismerése, megértése és védelme érdekében” című, NoPlanetB (HFNYPTSZ 2025/4) Európai Unió pályázati finanszírozású nyertes pályázata keretében tartott interaktív foglalkozást. Az előklődök nyomtatott segédanyag és avarmintában való aktív keresgélés során ismerkedhettek meg a hazai avar élővilágával és egzotikus, nagyméretű ezerlábúakat, illetve ászkákat vehettek kézbe.

**1081., a Természetvédelmi és Ökológiai Szakosztállyal közös kihelyezett alkalom,
2025. október 3–4-én**

Erre az alkalomra az Állatszeretet Ünnepe keretében a Fővárosi Állat- és Növénykertben (FÁNK) került sor.

HORVÁTH EDIT, LAZÁNYI ESZTER, MAKRANCZY GYÖRGY, MECSNÓBER MELINDA, NAGY PÉTER: *A talaj: élet – ismerkedés a talajlakók lenyűgöző világával (Ismeretterjesztő stand az éltető talaj és a talajélet megismerése, megértése és védelme érdekében.)*

LAZÁNYI ESZTER, a Magyar Biológiai Társaság munkatársa a Társaság „*A talaj: élet. Intenzív, tudományalapú ismeretátadás az éltető talaj és a talajélet megismerése, megértése és védelme érdekében*” című, NoPlanetB (HFNYPTSZ 2025/4) Európai Unió pályázati finanszírozású nyertes pályázata keretében tartott interaktív foglalkozást. Az érdeklődők nyomtatott segédanyag és avarmintában való aktív keresgélés során ismerkedhettek meg a hazai avar élővilágával és egzotikus, nagyméretű ezerlábúakat, illetve ászkákat vehettek kézbe.

FARKAS JÁNOS: *Szakmai érdekességek és állati kuriózumok a FÁNK-ban (szakvezetés)*

A FÁNK számos „rekorddal” büszkélkedhet, pl. állatkertben először Budapesten született víziló vagy a Layla névre hallgató rinocérosz volt a világon az első orrszarvú, amely mesterséges megtermékenyítés után egészségesen született. És több olyan faj is van az állatkertben, amely egyedül itt található az országban. A vezetés alatt elsősorban ezeket az állatokat néztük meg. Mindegyik fajnál megbeszéltük, hogy mi a különlegessége az adott állatnak, és miért fontos, hogy állatkertben sikerül tartani és szaporítani őket.